

Jadwiżańskie przesłanie z Jasnej Góry

Ks. Bogdan Giemza SDS¹

Wprowadzenie

Jedną z cech charakterystycznych ponad 26-letniego pontyfikatu Jana Pawła II były jego pielgrzymki do różnych zakątków ziemi i Kościołów lokalnych. Każda pielgrzymka Papieża miała nie tyle wymiar geograficzny, co duchowy i teologiczny. Ich celem nie były podróże krajoznawcze i spotkania z interesującymi ludźmi, ale przede wszystkim ewangelizacja i katechizacja, w nawiązaniu do problemów danego kraju czy Kościoła. W takiej perspektywie trzeba też postrzegać pierwszą pielgrzymkę papieża do Polski w 1979 roku.

Przedmiotem niniejszej refleksji jest spotkanie Jana Pawła II z wiernymi ówczesnej metropolii wrocławskiej, które odbyło się 5 czerwca na Jasnej Górze. Całość rozważań została ujęta w trzy punkty. Najpierw krótko omówiono związki kard. Karola Wojtyły z ziemią dolnośląską i jej patronką św. Jadwigą, następnie okoliczności i organizację spotkania wiernych metropolii wrocławskiej na Jasnej Górze. Analiza głównych wątków homilii wygłoszonej wówczas przez Papieża kończy rozważanie.

Związki kard. Karola Wojtyły ze św. Jadwigą Śląską i ziemią dolnośląską

W licznych miejscach naszej ojczyzny możemy odnaleźć przeróżne tablice, krzyże, pomniki i szlaki upamiętniające

¹ Ks. dr hab. Bogdan Giemza SDS, prof. PWT we Wrocławiu, Kierownik Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej na PWT we Wrocławiu.

pobyt bądź wędrówki kard. Karola Wojtyły, późniejszego papieża Jana Pawła II, czy też wielokrotne pielgrzymki do Polski już jako głowy Kościoła powszechnego. Wszystkie one tworzą dziś bogatą mozaikę papieskich szlaków².

Również ziemia dolnośląska obfituje w liczne ślady pobytu Karola Wojtyły. Najpierw miały one związek z jego wędrówkami turystycznymi po uroczych zakątkach tego regionu³. Jednak głównym powodem wizyt we Wrocławiu i w innych miejscowościach archidiecezji, zwłaszcza w okresie jego biskupiej posługi, były więzy przyjaźni łączące go z kard. Bolesławem Kominkiem, administratorem apostolskim archidiecezji wrocławskiej od 1956 roku, oraz ks. prof. Józefem Majką, rektorem seminarium duchownego i Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, który przybył do Wrocławiu w 1970 roku. Można powiedzieć, że przywieźli oni ze sobą „[...] także szczególną przyjaźń z krakowskim biskupem Karolem Wojtyłą”⁴. Potwierdził to sam Jan Paweł II podczas pierwszego pobytu we Wrocławiu. W homilii wygłoszonej 21 czerwca 1983 roku na wrocławskich Partynicach powiedział: „Do Wrocławia przybywałem wiele razy w mojej przeszłości”. Zaznaczył przy tym, że miało to miejsce szczególnie w okresie, gdy metropolitą wrocławskim był kard. Bolesław Kominek. Jak podkreślił Papież, częste kontakty łączyły go także „[...] z seminarium duchownym we Wrocławiu oraz z Papieskim Wydziałem Teologicznym”⁵.

² Zob. <<http://www.szlakipapieskie.pl/>> [dostęp: 20.11.2019].

³ P. Nitecki podaje, że pierwszy ślad obecności K. Wojtyły, jeszcze jako duszpasterza akademickiego, pochodzi z 1-7 lipca 1955 roku, gdy wędrował z młodzieżą po Sudetach. Zob. P. Nitecki. *Pielgrzymki księdza, biskupa, kardynała Karola Wojtyły – papieża Jana Pawła II na Dolny Śląsk*. „Dolny Śląsk” 2011 nr 16 s. 8. Z kolei G. Sokołowski zaznacza, jednakże bez podania źródeł, na których się opiera, że pierwsza wizyta ks. K. Wojtyły we Wrocławiu odbyła się 13 września 1949 roku, gdy jako wikariusz parafii pw. św. Floriana w Krakowie sprawował Mszę św. w kościele pw. św. Stanisława, Waclawa i Doroty. Zob. G. Sokołowski. *Do Wrocławia przybywał wiele razy*. „Nowe Życie” 34:2017 nr 6 s. 43.

⁴ Tamże s. 43; zob. P. Nitecki. *Pielgrzymki księdza, biskupa, kardynała Karola Wojtyły* s. 8-9.

⁵ Jan Paweł II. *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia i homilie*. Kraków 2006 s. 319.

Karol Wojtyła jako biskup i kardynał brał wielokrotnie udział w różnych wydarzeniach kościelnych na Dolnym Śląsku, w spotkaniach Komisji ds. Duszpasterstwa Ogólnego Episkopatu Polski, której przez wiele lat przewodniczył kard. Kominek⁶, a Wojtyła był jej członkiem⁷, był także często prelegentem w ramach Wrocławskich Dni Duszpasterskich organizowanych przez ks. Majkę⁸.

Jednym z miejsc, które odwiedzał kard. Wojtyła w ramach posługi duszpasterskiej na Dolnym Śląsku była Trzebnica, w której znajduje się międzynarodowe sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej. Z zachowanych źródeł wynika, że przebywał on w Trzebnicy czterokrotnie: dwukrotnie jako arcybiskup i dwukrotnie jako kardynał. Jego obecność była związana z uroczystościami milenijnymi chrztu Polski (16 października 1966), uroczystościami odpustowymi ku czci św. Jadwigi Śląskiej (15 października 1967) i udziałem w obradach Komisji Duszpasterskiej Episkopatu Polski (29-31 sierpnia 1965 i 26 czerwca 1969)⁹. Za każdym razem pobyt w Trzebnicy był dla niego sposobnością do bliższego zapoznania się z życiem i działalnością św. Jadwigi Śląskiej (†1243) oraz jej żywym kultem w trzebnickim sanktuarium, a także związkami łączącymi Trzebnicę z Krakowem poprzez dwie Jadwigi: św. Jadwigę Śląską i królową Jadwigę (†1399), której grób znajduje się w Krakowie na Wawelu.

Jako metropolita krakowski w latach 1972-1974 podjął starania o wyniesienie królowej Jadwigi do chwały ołtarzy. W tym kontekście wymowny jest wpis abp.

⁶ M. Białkowski. *Udział Bolesława Kominka w pracach Konferencji Episkopatu Polski i jej komisji specjalistycznych (1956-1974)*. „Studia Salvatoriana Polonica” 13:2019 s. 155-204.

⁷ Tenże. *Udział Karola Wojtyły w pracach Konferencji Episkopatu Polski i jej komisjach specjalistycznych (1958-1978)*. „Studia Salvatoriana Polonica” 12:2018 s. 275-321.

⁸ Kalendarium kazań i wykładów K. Wojtyły dokumentuje zestawienie: Karol Wojtyła/Jan Paweł II. *Do Wrocławia przybywałem wiele razy... Kazania, wykłady i słowa pozostawione mieszkańcom Dolnego Śląska*. Red. G. Sokołowski. Wrocław 2008 s. 16-174.

⁹ B. Giemza. *Świeci żyją świętymi. Święta Jadwiga Śląska i Trzebnica w życiu świętego Jana Pawła II*. Wrocław 2017² s. 11-13.

Karola Wojtyły z 30 sierpnia 1965 roku w księdze pamiątkowej sióstr boromeuszek w Trzebnicy wyrażający cześć dla św. Jadwigi Śląskiej i jego pragnienie beatyfikacji królowej Jadwigi. Oto jego słowa: „Uczestnicząc w posiedzeniu Komisji Duszpasterskiej w Trzebnicy oraz w uroczystościach wrocławskich, miałem sposobność zbliżyć się do sanktuarium św. Jadwigi, księżnej śląsko-krakowskiej. Imię to stale zwracało moją myśl w stronę Służebnicy Bożej Królowej Jadwigi, która spoczywa na Wawelu i tam czeka na beatyfikację, a wraz z nią czeka cała Polska. Oby jej wielka Patronka św. Jadwiga z Trzebnicy wyjednała dla nas tę łaskę, o którą tak bardzo prosimy Boga, a tu na ziemi zabiegamy u Stolicy Apostolskiej”¹⁰. Dodajmy, że 8 czerwca 1979 roku, na zakończenie synodu archidiecezji krakowskiej, Jan Paweł II odprawił w katedrze wawelskiej pierwszą Mszę św. ku czci bł. królowej Jadwigi, a jej kanonizacji dokonał 8 czerwca 1997 roku w Krakowie.

Osoba św. Jadwigi Śląskiej stała się bliska kard. Wojtyłe z jeszcze jednego ważnego powodu. Na Stolicę Piotrową został wybrany w dniu jej liturgicznego święta, 16 października 1978 roku¹¹, o czym wspominał wielokrotnie w swoim papieskim nauczaniu¹². Fakt ten został upamiętniony również m.in. w jednej z wersji Litanii do św. Jadwigi Śląskiej, w której dodano wezwanie: „Święta Jadwigo, patronko dnia wyboru papieża Jana Pawła II, módl się za nami”¹³. Uznanie św. Jadwigi za patronkę dnia wyboru na papieża szczególnie osobiście wybrzmiało w liście Jana Pawła II do wiernych archidiecezji wrocławskiej z okazji pierwszej rocznicy pontyfikatu (16 października 1979), w którym napisał: „Ja sam jestem głęboko przekonany, że w tamtym pamiętnym dniu Święta Jadwiga

¹⁰ Książka pamiątkowa Klasztoru Sióstr Boromeuszek w Trzebnicy.

¹¹ A. Kielbasa. Święta Jadwiga Patronką dnia wyboru Jana Pawła II. Trzebnica 2003³.

¹² B. Giemza. Święta Jadwiga Śląska w nauczaniu św. Jana Pawła II. „Teologia Praktyczna” 18:2017 s. 113-131.

¹³ J. Sienkiewicz. Św. Jadwiga Śląska w modlitwach i pieśniach. Trzebnica 2003 s. 285.

stała się również Patronką wyboru pierwszego w dziejach Polaka na Stolicę Świętego Piotra¹⁴. Papież potraktował ten wybór w liturgiczną uroczystość św. Jadwigi jako realizację Bożego planu, a nie ślepy traf: „Rozważając bezgraniczną szczodrość Bożą, nie wolno mi przecież zapomnieć o niezwykłym wydarzeniu, które kiedyś stało się nieoczekiwanie moim udziałem. Mam na myśli Boży plan, jaki rok temu ujawnił się na ziemi, gdy w pamiętnym dniu 16 października zostałem wezwany na urząd Najwyższego Pasterza w Kościele powszechnym. A wydarzyło się to – powiem otwarcie, co czuję – nie przez jakiś ślepy traf właśnie w tym dniu, w którym Umilowani Rodacy moi, zwłaszcza ci z Dolnego Śląska i z Opolszczyzny oraz inni przebywający w Trzebnicy na uroczystościach ku czci św. Jadwigi modlili się o szczęśliwy wybór Papieża¹⁵. Ojciec Święty wyraził również ufność w orędownictwo św. Jadwigi w czasie pełnienia posługi Piotrowej: „Dziś, gdy upływa pierwszy rok mojego pontyfikatu, tak bardzo leży mi na sercu, aby usilnie prosić ją, żeby swoim wstawieniem pomagała mi skutecznie w tej ogromnie trudnej służbie zleconej mi przez Boga¹⁶.”

Jasnogórskie spotkanie wiernych metropolii wrocławskiej z Papieżem

W dniach od 2 do 10 czerwca 1979 roku Jan Paweł II odbył pierwszą pielgrzymkę do Polski. Przebiegała ona pod hasłem: „Gaude Mater Polonia” („Raduj się, matko Polsko”), zaczerpniętym ze średniowiecznego hymnu ku czci św. Stanisława, biskupa i męczennika. Trasa pielgrzymki objęła następujące miasta: Warszawa, Gniezno, Częstochowa, Kraków, Kalwaria Zebrzydowska, Oświęcim, Nowy Targ i ponownie Kraków.

¹⁴ Jan Paweł II. *List do wiernych archidiecezji wrocławskiej z okazji pierwszej rocznicy pontyfikatu. Watykan 16 X 1979.* „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 34:1980 nr 1-3 s. 21.

¹⁵ *Tamże.*

¹⁶ *Tamże.*

Władze komunistyczne zdawały sobie sprawę, że niezmieennie trudno będzie zablokować przyjazd Jana Pawła II do ojczyzny, co udało się uczynić wobec Pawła VI, któremu odmówiono zgody na udział w uroczystościach milenijnych w 1966 roku i beatyfikacji o. Maksymiliana Kolbego w 1971 roku. Dlatego chciano odsunąć w czasie, nawet o kilka lat, wizytę Ojca Świętego. Jakież więc było zaskoczenie władz, gdy kard. Stefan Wyszyński, prymas Polski, po powrocie z Watykanu na początku listopada 1978 roku ogłosił w jednym z kościołów warszawskich, że podczas pierwszej rozmowy, tuż po konklawe, zaprosił Jana Pawła II do Polski. Ważną okolicznością ku temu był jubileusz 900-lecia męczeńskiej śmierci św. Stanisława, przypadający w maju 1979 roku, którego obchody zapoczątkował kard. Wojtyła jeszcze jako metropolita krakowski. Władze komunistyczne nie zgodziły się jednak na ten termin. Powodem były obawy, że kontekst polityczny jubileuszu – biskup został zamordowany z polecenia króla Bolesława Śmiałego – może zostać wykorzystany przeciw władzy ludowej. Nie zgodzono się również na pobyt Papieża w niektórych miastach, m.in. Wrocławiu, Poznaniu i Katowicach, które uchodziły za mocne środowiska opozycyjne, szczególnie pod koniec lat 70. XX wieku¹⁷.

Ostatecznie termin pielgrzymki przesunięto na czerwiec 1979 roku¹⁸. Papież, zdając sobie sprawę z jej znaczenia dla Kościoła w Polsce i dla ojczyzny, od początku mocno akcentował religijny charakter swojej obecności i swoje korzenie osadzone w kulturze polskiej, nie rezygnował przy tym z upominania się o prawo narodu do wolności i samostanowienia. Dał temu wyraz już w przemówieniu

¹⁷ M. Damazyn. *Namaszczenie narodu „do męznego wyznawania wiary i postępowania według jej zasad”*. Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny. W: *Papieskie pielgrzymki w PRL*. Red. W. Polak, J. Kufel, P. Ruchlewski. Gdańsk 2019 s. 17-22; W. Polak, *Trzy pierwsze pielgrzymki Jana Pawła II do Polski – fakty, refleksje i wspomnienia*. W: *Papieskie pielgrzymki w PRL* s. 134-136.

¹⁸ Interesujące informacje o pierwszej pielgrzymce papieskiej do Polski można znaleźć na specjalnym portalu Instytutu Pamięi Narodowej: <<https://pierwszapielgrzymka.ipn.gov.pl/>> [dostęp: 10.12.2019].

powitalnym na lotnisku Okęcie w Warszawie: „Ucałowałem ziemię polską, z której wyrosłem. Ziemię, z której wezwał mnie Bóg – niezbadanym wyrokiem swojej Opatrzności – na Stolicę Piotrową w Rzymie. Ziemię, do której przybywam dzisiaj jako pielgrzym. [...] Pragnę, ażeby mój pobyt w Polsce przysłużył się również tej niestrudzonej woli życia moich rodaków na ziemi, która jest naszą wspólną Matką i Ojczyzną. Oby służył dobru wszystkich Polaków, wszystkich polskich rodzin, narodu i państwa. Oby – powiem to jeszcze raz – pobyt ten mógł przysłużyć się wielkim sprawom pokoju, przyjaznego współżycia pomiędzy narodami i sprawiedliwości społecznej”¹⁹.

Pielgrzymka rozpoczęła się 2 czerwca, w przeddzień uroczystości Zesłania Ducha Świętego. W tym dniu Papież sprawował m.in. Mszę św. pontyfikalną na Placu Zwycięstwa w Warszawie. W homilii wypowiedział znamienne słowa: „Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi. Nie można też bez Chrystusa zrozumieć dziejów Polski – przede wszystkim jako dziejów ludzi, którzy przeszli i przechodzą przez tę ziemię”²⁰. Nawiązując zaś do wigilii Zesłania Ducha Świętego, mówił: „Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój! I odnowi oblicze ziemi. Tej Ziemi!”²¹. Z perspektywy czasu coraz lepiej rozumiemy brzemienność tych słów. Można powiedzieć, o *felix culpa!*, że początek papieskiej pielgrzymki miał miejsce w tym właśnie dniu. Jak zauważył ks. Michał Damazyn, dla Papieża była to dogodna okoliczność duszpasterska, zarazem „eklezjotwórcza i pneumatologiczna”. Dla pasterza Kościoła i człowieka wiary było to wezwanie o zesłanie Ducha Świętego, aby zjednoczył, uświęcił i przemienił nie tylko uczestników liturgii, ale cały naród polski²².

Jak już zostało nadmienione, władze komunistyczne nie zgodziły się na odwiedzin Papieża we Wrocławiu,

¹⁹ Jan Paweł II. *Pielgrzymki do Ojczyzny* s. 10-11.

²⁰ *Tamże* s. 23.

²¹ *Tamże* s. 25.

²² M. Damazyn. *Namaszczenie narodu* s. 22-23.

dlatego spotkanie duchowieństwa, osób konsekrowanych i wiernych ówczesnej metropolii wrocławskiej, w skład której wchodziła archidiecezja wrocławska, diecezja opolska i diecezja gorzowska, odbyło się 5 czerwca 1979 roku na Jasnej Górze. Wcześniej, 15 maja 1979 roku, abp Henryk Gulbinowicz, metropolita wrocławski, wystosował list pasterski do duchowieństwa i wiernych archidiecezji wrocławskiej, w którym wyraził radość z przybycia Jana Pawła II do ojczyzny i zaprosił wszystkich – „komu tylko zdrowie i warunki dnia powszedniego pozwolą” – do pielgrzymowania na spotkanie z Ojcem Świętym. Metropolita zaapelował też o duchowe przygotowanie się do papieskiej pielgrzymki, modlitwę o dobre jej owoce, trzeźwość, przyozdobienie świątyń, domów i krzyży przydrożnych papieskimi i maryjnymi flagami oraz śledzenie transmisji radiowych i telewizyjnych²³. Przedstawiciele archidiecezji włączyli się także czynnie w prace Międzydiecezjalnego Komitetu Pielgrzymki w Częstochowie²⁴.

Msza św. pod przewodnictwem Jana Pawła II rozpoczęła się o godz. 17.00 na wałach jasnogórskich. Na ołtarzu zostały ustawione relikwie św. Jadwigi Śląskiej, patronki dnia wyboru kard. Wojtyły na papieża. Wraz z Ojcem Świętym Mszę św. celebrowali m.in. pasterze metropolii wrocławskiej w osobach ordynariuszy – abp. Henryka Gulbinowicza z Wrocławia, bp. Alfonsa Nossola z Opola i bp. Wilhelma Pluty z Gorzowa, oraz biskupi pomocniczy z Wrocławia: Wincenty Urban, Tadeusz Rybak i Adam Dyczkowski, z Opola: Waclaw Wycisk i Antoni Adamiuk, oraz z Gorzowa: Paweł Socha. Witając Jana Pawła II w imieniu pielgrzymów, abp Henryk Gulbinowicz, metropolita wrocławski, powiedział m.in.: „Dziękujemy Ci,

²³ H. Gulbinowicz. *Słowo Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego do duchowieństwa i wiernych na powitanie Ojca Świętego Jana Pawła II w Polsce*. „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 33:1979 nr 7-8 s. 183-186.

²⁴ Byli to m.in.: ks. kanclerz Hieronim Kocyłowski, ks. Adam Drwiega odpowiedzialny za sprawy porządkowe, ks. wicerektor MWSD Henryk Piotrowski przygotował liturgię, ks. Norbert Jonek – śpiewy, a komentarz w czasie Mszy św. prowadził ks. Mirosław Drzewiecki. „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 33:1979 nr 7-8 s. 191.

Ojczy Świąty, całym sercem, za Twoje gorące pragnienie odbycia pielgrzymki do naszego dolnośląskiego sanktuarium w Trzebnicy. Nie było Ci dane, Ojczy Świąty, tych planów zrealizować. Nie możesz być u grobu Matki Dolnego Śląska – św. Jadwigi księżnej, choć właśnie Bóg chciał, że w jej doroczną uroczystość, Święte Kolegium Kardynałów, natchnione i kierowane Duchem Świętym, wybrało Ciebie na Ojca całego Kościoła powszechnego. Ona więc w swoich relikwiach przybyła tu, na Jasną Górę, by spotkać się z Tobą – Umiłowany Ojczy Świąty. Nie przyszła sama, lecz przywiodła ze sobą Lud Boży żyjący i rozwijający się na prastarej Ziemi Piastów”. Metropolita poprosił Papieża o błogosławieństwo dla mieszkańców metropolii wrocławskiej. Złożył również obietnicę zachowania tego błogosławieństwa i udzielonych wskazań jako skarbu najdroższego oraz ich realizacji w życiu codziennym²⁵.

Papieski dar i główne wątki papieskiej homilii

W trakcie Mszy św. na wałach jasnogórskich Jan Paweł II przekazał na ręce abp. Henryka Gulbinowicza wotum dla sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy w postaci dużej świecy paschalnej i kielicha mszalnego. Nawiązując do daty wyboru na papieża w liturgiczne wspomnienie św. Jadwigi Śląskiej, 16 października 1978 roku, podkreślił, że z tego tytułu ma szczególne powody i obowiązek, by taki dar dla trzebnickiego sanktuarium ofiarować: „Poczytuję za mój szczególny obowiązek złożyć dzisiaj na ręce Kościoła w Polsce, na ręce metropolity wrocławskiego, to wotum dla tej Świętej, która jako patronka sąsiadujących narodów, jest również patronką dnia wyboru pierwszego Polaka na Stolicę Piotrową. To wotum, które odebrał metropolita wrocławski, oddaję jak gdyby w ręce wszystkich pielgrzymów, którzy dzisiaj tak licznie, tłumnie, przybyli na Jasną Górę z całego Dolnego Śląska. Proszę, abyście po powrocie do waszych stron zanieśli to papieskie

²⁵ „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 33:1979 nr 7-8 s. 192.

wotum do sanktuarium w Trzebnicy, miejsca, które stało się nową ojczyzną z wyboru św. Jadwigi, tak jak moja nową ojczyzną z wyboru stał się Rzym. Niech też to moje wotum dopełni tej długiej historii ludzkich wydarzeń, nieraz bardzo trudnych, a zarazem dzieł Opatrzności Bożej, jakie wiążą się z tym miejscem, z tym sanktuarium w Trzebnicy – i całą waszą ziemią”²⁶.

Papież w swojej homilii nawiązał krótko do biografii św. Jadwigi i bohaterskiej postawy jej syna Henryka Pobożnego, który w 1241 roku w bitwie pod Legnicą stawiał skuteczny opór najazdowi Tatarów. Zaznaczył, że chociaż Henryk Pobożny zginął w walce, to wojska tatarskie wycofały się i już nigdy w historii nie zapuściły się tak daleko na Zachód. Podkreślił również rolę Jadwigi, która jako matka „[...] dodawała mu odwagi i polecała jego bój pod Legnicą Chrystusowi ukrzyżowanemu. Jej serce zapłaciło śmiercią syna za pokój i bezpieczeństwo ziem jej poddanych, a także ziem sąsiednich i całej zachodniej Europy”. Nawiązując do rychłej kanonizacji Jadwigi (1267), odwołał się do postaci św. Stanisława, biskupa i męczennika (†979), głównego patrona Polski: „W tym roku na 900. rocznicę jego męczeńskiej śmierci w Krakowie na Skałce, pragnę jako pierwszy papież – syn narodu polskiego, który przedtem był następcą św. Stanisława na jego stolicy w Krakowie, a wybrany został na stolicę św. Piotra w dniu św. Jadwigi, dołączyć to moje wotum dla jej sanktuarium w Trzebnicy jako dalszy etap owej wielowiekowej historii, w której wszyscy uczestniczymy”²⁷.

We wspomnianej homilii, w nawiązaniu do życiowej postawy św. Jadwigi, Papież zwrócił szczególną uwagę na sprawę jedności narodowej i pojednania między narodami. Aby zrozumieć wagę papieskiego przesłania, trzeba pamiętać o kontekście społeczno-politycznym pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski. Według Ojca Świętego fundamentem jedności w życiu rodziny i narodu jest sprawiedliwość i miłość. Pierwszym środowiskiem

²⁶ Jan Paweł II. *Pielgrzymki do Ojczyzny* s. 104.

²⁷ *Tamże* s. 104-105.

kształtowania się jedności jest rodzina. Jedność ta ma początek w sakramencie małżeństwa i wynika z miłości oraz wzajemnego zaufania małżonków. Jej owocem jest miłość i zaufanie dzieci w stosunku do rodziców. „Ta więźba duchowa jest najsilniejszym fundamentem jedności, jest oparta na sprawiedliwości i miłości – podkreślił Papież – i dlatego w obliczu zagrożeń należy dołożyć starań, aby nie została zniszczona”. Przesłanie o św. Jadwidze Śląskiej w odniesieniu do małżeństwa i rodziny wybrzmiało jeszcze wyraźniej w homilii, którą Jan Paweł II wygłosił 21 czerwca 1983 roku, w czasie swojego pierwszego pobytu we Wrocławiu²⁸. Nadprzyrodzona i ewangeliczna motywacja i przykład życia, jakie oferuje św. Jadwiga, jawią się również obecnie jako nader aktualne i opatrnościowe.

W homilii skierowanej do mieszkańców Dolnego Śląska z jasnogórskiego sanktuarium Papież podkreślił, że sprawiedliwość i miłość są podstawą jedności nie tylko w rodzinie, ale także w narodzie, bowiem „jedność zależy od sprawiedliwego zabezpieczenia potrzeb, praw i zadań każdego członka narodu”. Jest to związane z wysiłkiem społecznym, poszanowaniem praw każdego członka wspólnoty narodowej, by niwelować rozdzźwięk polegający na uprzywilejowaniu jednych kosztem drugich. Tym wysiłkom musi „[...] towarzyszyć miłość tejże Ojczyzny: umiłowanie jej kultury i historii, umiłowanie specyficznych wartości, które stanowią o miejscu tej Ojczyzny w wielkiej rodzinie narodów, umiłowanie wreszcie rodaków – ludzi mówiących tym samym językiem i odpowiedzialnych za tę samą wspólną sprawę, której na imię «Ojczyzna»”²⁹. W obliczu podziałów i ostrych sporów politycznych w Polsce, których świadkami jesteśmy w ostatnich latach, słowa Jana Pawła II nie tylko zachowują swoją aktualność, ale stają się prorockim wołaniem i wezwaniem do podejmowania starań na rzecz narodowej jedności i szacunku dla własnej historii i kultury.

²⁸ *Tamże* s. 322-324.

²⁹ *Tamże* s. 106.

Drugim ważnym przesłaniem papieskiego nauczania, zawartym w analizowanej homilii z 5 czerwca 1979 roku, jest sprawa pojednania między narodami, którego rzeczniką była św. Jadwiga, otaczana taką samą czcią w Polsce i w Niemczech oraz w innych krajach. „Tak jak warunkiem jedności wewnętrznej w obrębie każdego społeczeństwa czy społeczności – mówił Jan Paweł II – jest poszanowanie praw każdego członka wspólnoty, bądź to rodzinnej, bądź to narodowej, podobnie też warunkiem pojednania pomiędzy narodami jest uznanie i respektowanie praw każdego narodu. Jest to przede wszystkim prawo do istnienia oraz do samostanowienia o sobie, z kolei prawo do własnej kultury oraz do wielostronnego rozwoju”³⁰. Zaznaczył przy tym, że Kościół w imię swojego zbawczego posłannictwa pragnie służyć sprawie pojednania między narodami.

Wymownie w tym kontekście brzmią słowa Waltera Nigga, znakomitego biografy św. Jadwigi Śląskiej, który napisał, że święci, obok poetów, malarzy i muzyków, należą „[...] do najbardziej znaczących ludzi danego kraju; oni współtworzą rdzeń narodu i odzwierciedlają obraz jego wnętrza”. Stwierdził nadto, że chociaż święci posiadają swoją ziemską ojczyznę, to jednak nie powinni być widziani jedynie w kategoriach nacjonalnych. Nie należą oni do jednego tylko narodu, ale są własnością całego chrześcijaństwa³¹. Historia i życie św. Jadwigi to żywy przykład tego, jak święci Kościoła stają się pomostem i spoiwem w tworzeniu więzi między narodami czy inspiracją do wzajemnego przebaczenia i pojednania.

Zakończenie

W artykule podjęto analizę homilii Jana Pawła II wygłoszonej 5 czerwca 1979 roku na Jasnej Górze do duchowieństwa, osób konsekrowanych i wiernych ówczesnej metropolii wrocławskiej. Władze państwowe nie zgodziły

³⁰ *Tamże*.

³¹ W. Nigg. Święta Jadwiga Śląska. Opole 1997 s. 9.

się na przyjazd Papieża do Wrocławia, dlatego miejscem spotkania stała się Jasna Góra. Okoliczności i przygotowania do niego zostały omówione w drugiej części rozważań. Dla lepszego zrozumienia papieskiego nauczania krótko zarysowano związki kard. Karola Wojtyły z ziemią dolnośląską i sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy. Postać patronki Śląska stała się szczególnie bliska Papieżowi z racji jego wyboru na Stolicę Piotrową w jej liturgiczne wspomnienie 16 października 1978 roku. Jako wyraz wdzięczności Ojciec Święty ofiarował wotum dla trzebnickiego sanktuarium w postaci świecy i kielicha mszalnego. W rzeczonyj homilii, odwołując się do życia i postawy św. Jadwigi, Papież zwrócił szczególną uwagę na sprawę jedności narodowej, której fundamentem jest sprawiedliwość i miłość, oraz pojednania między narodami. Z perspektywy 40 lat okazuje się, że papieskie przesłanie ma wartość nie tylko historyczną, ale nadal zachowuje swoją aktualność, mimo innych warunków społeczno-politycznych i kulturowych w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej.

Summary:

The article has made an attempt to analyze the homily of John Paul II given on 5 June 1979 on Jasna Góra and addressed to the clergy and believers of the then Metropolis of Wrocław. The authorities rejected the pope's visit to Wrocław. That is why everybody gathered on Jasna Góra. In the said homily, by referring to life and spirit of St. Jadwiga, the pope drew particular attention to the matter of national unity the foundation of which are justice, love, and reconciliation between nations. After 40 years, it appears that the message presented by the pope is of more than just historical value. It still remains universal despite the social, political, and cultural circumstances in Poland and in the international community.

Key words:

Karol Wojtyła, St. Jadwida Śląska, Land of Lower Silesia, national unity, reconciliation among nations, justice, love, stance of unity